

Inga B. Kuźma
Małgorzata Wilbik
Anna Deredas
Alicja Piotrowska
Ośrodek Dokumentacji i Informacji Etnograficznej w Łodzi (ODiIE)
Polskie Towarzystwo Ludoznawcze

Bibliografia Etnografii Polskiej (BEP) jako narzędzie pomocne w informacji naukowej i dydaktyce

dr hab. Inga B. Kuźma

Pracownik naukowy w Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Łódzkiego (IEiAK UŁ); członek Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego (PTL). Od 2005 roku w zespole redakcyjnym Bibliografii Etnografii Polskiej w Ośrodku Dokumentacji i Informacji Naukowej PTL. Od 2011 roku jego kierowniczką. W latach 2012-2015 współpracowała przy opracowaniu repozytorium cyfrowego zbioru pt. "Utworzenie repozytorium cyfrowego zbioru „Robotnicy w XIX i XX wieku” w IEiAK UŁ. Jej zainteresowania badawcze obejmują: badawcze dane jakościowe, archiwa naukowe, gender studies, metodykę antropologiczną, antropologię stosowaną.

Małgorzata Wilbik

Magister etnologii po Uniwersytecie Łódzkim. Od 2000 roku – dokumentalista w Politechnice Łódzkiej. Członek Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego (PTL). Od 1996 roku współpracuje z Ośrodkiem Dokumentacji i Informacji Etnograficznej (ODiIE) PTL; W latach 2005-2007 brała udział w grantcie Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego „Bibliografia Etnografii Polskiej w Internecie”.

Anna Deredas

Etnolog, archiwista, członek Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego (PTL). Od 2008 roku członek zespołu redakcyjnego Bibliografii Etnografii Polskiej w Ośrodku Dokumentacji i Informacji Naukowej PTL. W latach 2012-2015 w ramach grantu NPRH "Utworzenie repozytorium cyfrowego zbioru „Robotnicy w XIX i XX wieku” w Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Łódzkiego, indeksowała zbiory repozytorium cyfrowego do biblioteki cyfrowej. Zainteresowania badawcze: archiwa naukowe, dydaktyka etnologii, relacja badacz-badany.

Alicja Piotrowska

Doktorantka w Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Łódzkiego (IEiAK UŁ); członek Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego (PTL). Od 2007 roku członek zespołu redakcyjnego Bibliografii Etnografii Polskiej w Ośrodku Dokumentacji i Informacji Naukowej PTL. W latach 2012-2015 w ramach grantu NPRH "Utworzenie repozytorium cyfrowego zbioru „Robotnicy w XIX i XX wieku” w IEiAK UŁ, indeksowała zbiory repozytorium cyfrowego do biblioteki cyfrowej. Jej zainteresowania badawcze dotyczą głównie antropologii miasta.

Streszczenie: Bibliografia Etnografii Polskiej (BEP) funkcjonuje w internecie od 2007 r. i od tego czasu przeszła kilka zmian. Na poziomie technicznym zmieniono oprogramowanie, co przełożyło się na sposób pracy redaktorów. Na poziomie funkcjonalności dodano bezpośrednie przekierowania z bazy do tekstów, o ile są dostępne w domenie publicznej. Członkinie zespołu redakcyjnego zaczęły również włączać BEP do procesu dydaktycznego. Artykuł prezentuje zatem wnioski z przebiegu pracy przy ulepszonej bazie oraz doświadczenia zdobyte podczas dydaktyki z wykorzystaniem BEP.

Słowa kluczowe: Bibliografia Etnografii Polskiej, baza bibliograficzna, dydaktyka, informacja naukowa

Abstract: The Bibliography of Polish Ethnography (BEP) has been online since 2007 and since that year has changed several times. At the technical level, the software was changed, which effected on the way how the editors work. At the level of functioning, the functionality of the database has been expanded by adding redirects from the database directly to the texts, if they are available in the public domain. The members of the editorial team also began to incorporate BEP into the didactic process. The paper presents the lessons learned from the work on modified database and the experience gained during didactics using BEP.

Keywords: Bibliography of Ethnography of Poland, bibliographical database, didactics, scientific information

Historyczne etapy prac nad systemem wyszukiwania informacji

Bibliografia Etnografii Polskiej (BEP) powstała w wyniku prac podejmowanych w Ośrodku Dokumentacji i Informacji Etnograficznej w Łodzi (ODiIE), powstałym z inicjatywy Kazimierzy Zawistowicz-Adamskiej w 1968 r. przy Polskim Towarzystwie Ludoznawczym (PTL). K. Zawistowicz-Adamska przykładła niezwykłą wagę m.in. do szeroko rozumianej dokumentacji. Uważała, że należy stworzyć miejsce, gdzie prowadzone byłyby prace dotyczące działalności naukowej, popularyzatorskiej i kulturalno-oświatowej odnoszącej się bezpośrednio lub pośrednio do etnografii. Powołany do tego celu Ośrodek Dokumentacji i Informacji Etnograficznej zlokalizowano w Łodzi przy Katedrze Etnografii (obecnie Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej) Uniwersytetu Łódzkiego, a jego kierownictwo ODiIE PTL objęła wspomniana wyżej K. Zawistowicz-Adamska. Od 1971 do 2011 r. placówką zarządzała Bronisława Kopczyńska-Jaworska, a od 2011 r. do chwili obecnej Inga Kuźma. Zadaniem ODiIE było usprawnienie obiegu informacji na temat działalności naukowej i innej (wymienionej wyżej) z zakresu etnologii oraz dyscyplin pokrewnych, odnośnie inicjatyw krajowych, jak i międzynarodowych. W tym celu trzeba było stworzyć wydajny system wyszukiwawczy. Prace ośrodka koncentrowały się na przygotowaniu przeglądów polskiego piśmiennictwa etnologicznego oraz zbieraniu informacji o pracach dyplomowych napisanych na uniwersytetach polskich i w placówkach PAN z dziedziny etnografii i etnologii. Największego nakładu pracy wymagało prowadzenie dokumentacji bibliograficznej, która do połowy lat 80. XX wieku była gromadzona na fiszkach, czyli kartach dokumentacyjnych. W wyniku tych prac opublikowano pięć drukowanych tomów bieżącej bibliografii etnografii polskiej, obejmujących lata 1961–1990, dwa tomy bibliografii retrospektywnej za lata 1926–1939 oraz bibliografię zawartości dwóch czasopism: „Ludu” za lata 1895–1985 i „Literatury Ludowej” za lata 1957–1980.

Od 1986 r. opis bibliograficzny sporządzano komputerowo, korzystając z gotowego pakietu programów Mikro CDS/ISIS, który został opracowany na zlecenie UNESCO w 1985 r. W ten sposób powstała pierwsza polska komputerowa baza bibliograficzna z zakresu etnografii. Jak wspominała Kopczyńska-Jaworska, która wprowadziła ten system do prac ODiIE: *Na potrzeby ODiIE PTL musiałam się siłą rzeczy dokształcić, goniąc tempo rozwijających się osiągnięć w zakresie informatyki*¹. Trzeba przyznać, że

¹ KOPCZYŃSKA-JAWORSKA, B. „Pracować nie tylko dla podłego zysku i marnej chwały”. Odpowiedzi na pytania Zbigniewa Jasiewicza. *Lud* 2005, t. 89, s. 295–312.

pomysł wykorzystania komputera do stworzenia bazy bibliograficznej był niezwykle wizjonerski jak na tamte czasy. Dzięki temu BEP i ODiE wkroczyły odpowiednio przygotowane w epokę informatyzacji. W latach 1994–1997 na zlecenie ówczesnego Ministerstwa Kultury i Sztuki, przystąpiono też do tworzenia bazy informującej o rękodzielnicach i rzemieślnikach kultywujących tradycyjne umiejętności. W 2002 r. zespół ODiE pod kierunkiem Kopczyńskiej-Jaworskiej rozpoczął pracę nad udostępnieniem bieżącej bibliografii etnografii polskiej w internecie i to jest od tamtego czasu jedyne pole aktywności ODiE².

Baza danych – technika w służbie informacji naukowej

Baza danych ma służyć zarówno jej twórcom, jak i odbiorcom. Rozwiązania techniczne powinny być wygodne i przyjazne dla obu stron. Jednakże trudno jest znaleźć takie rozwiązanie, które dawałoby obustronną satysfakcję. Z punktu widzenia użytkownika, baza powinna mieć czytelny interfejs, łatwość wyszukiwania, możliwość wyszukiwania krzyżowego, bezpośredni dostęp do źródła lub wskazanie jego miejsca. Powinno się też przestrzegać warunku transparentności wyników. Z punktu widzenia redaktora wprowadzającego metadane, istotna jest funkcja kopiowania danych (wykonywana albo przez redaktora albo przez system) i wprowadzania nowych słów kluczowych, sprawnie działający program pod różnymi systemami operacyjnymi i możliwość korygowania rekordów na bieżąco. To tylko kilka przykładów wymagań i oczekiwań, które ułatwiają pracę i korzystanie z bazy. Zachowanie równowagi między potrzebami użytkowników a redaktorów jest trudne, czego przykładem jest program dLibra, który dla redaktora wprowadzającego dane jest przejrzysty i niesłychanie wygodny, natomiast dla końcowego odbiorcy jest chaotyczny, z nieczytelnym interfejsem, sprawiającym trudności w wyszukiwaniu. W przypadku BEP, sytuacja była jednak zupełnie inna.

Początkowo zespół ODiE pracował na programie CDS/ISIS, który w momencie powstania był bardzo nowoczesny i niezwykle wygodny, jednak z biegiem lat zdezaktualizował się, przestał odpowiadać wymaganiom, jakie stawiały nowe oprogramowania systemowe, nie spełniał oczekiwań w zakresie wyszukiwania informacji jakie oferowały wyszukiwarki internetowe. CDS/ISIS był dostosowany do środowiska DOS. Praca z programem była niezwykle trudna i wymagająca. Wprowadzanie tytułów, nazwisk autorów, słów kluczowych, danych dotyczący wydawnictwa, wydawcy itp., poprzedzone było wstawianiem specjalnych symboli. Pomyłki w zapisach tego swoistego kodu, którego kombinacje choć krótkie i oparte na tym samym schemacie czasami różniły się w zależności od pola, skutkowało brakiem widoczności tekstu. Kolejną niedogodnością był brak możliwości kopiowania tekstu. Przy wprowadzaniu kolejnych pozycji z tego samego czasopisma, nie można było skopiować do schowka nazwy pisma i wkleić go w kolejnym rekordzie. Powodowało to częste błędy literowe. Nie było również możliwości zaznaczenia, aby informacja zawarta w danym polu tzw. powtarzalnym, indeksującym więcej niż jeden rekord, pojawiała się w kolejnych, analogicznych. Inną niedogodnością była konieczność zainstalowania programu z bazą

² *Bibliografia Etnografii Polskiej* [online]. [Dostęp 14.10.2017]. Dostępny w: <http://www.serwer1444182.home.pl/>.

na konkretnym komputerze, brak możliwości jej przenoszenia i konieczność pracy na określonej jednostce. Jedną z zalet CDS/ISIS była odwrócona kolorystyka tła i czcionki (białe litery na czarnym tle), która sprawiała, że wzrok się nie męczył.

W roku 2012 BEP przeszła konwersję na Expertus BEP, który jest wariantem systemu Expertus firmy Splendor, specjalnie przystosowanym dla potrzeb pracy nad BEP. Program zdecydowanie usprawnił pracę redaktorów. Przede wszystkim nie ma już konieczności pracy na jednym komputerze czy nośniku. Bazę można przenosić i pracować na niej niezależnie od wersji systemu operacyjnego. Można ją również umieścić na wirtualnych dyskach, takich jak chociażby OneDrive czy Dropbox, co daje możliwość pracy zdalnej z dowolnego miejsca i komputera. Jedynym wymaganiem jest dostęp do internetu. Nie ma konieczności wpisywania dodatkowych symboli przed tekstem. W nowym programie pojawiła się możliwość zaznaczania powtarzalnych pól, co zmienia sposób analizy opracowywanego tekstu. Przekłada się to między innymi na metodę pracy nad słowami kluczowymi. W pracach zbiorowych i numerach jednotematycznych wystarczy zaznaczyć w początkowych rekordach kilka pierwszych słów kluczowych jako powtarzalne, jeśli odnoszą się one do ogólnej tematyki tomu, numeru lub zbioru. Dopisywanie czy wybieranie kolejnych słów kluczowych, szczególnie indeksujących pojedynczy tekst jest już raczej dodatkiem. Jest również dostępna opcja kopiowania fragmentów tekstu bezpośrednio do bazy ze stron WWW czy z plików tekstowych, np. tytułów i nazwisk, szczególnie w językach innych niż polski, ze znakami diakrytycznymi charakterystycznymi dla określonego alfabetu. Taka możliwość podwyższa jakość pracy: redaktorki popełniają mniej błędów, zapis metadanych jest poprawniejszy, nie trzeba dokonywać transliteracji, co obowiązywało w CDS/ISIS. Jest także łatwiejszy dostęp do rekordów po ich zapisaniu – funkcjonalność i efektywność Expertusa BEP polega też na tym, że do rekordów można wracać w każdej chwili i korygować je na bieżąco.

W tworzeniu bazy trudno jest zachować równowagę między poziomem zadowolenia redaktorów i użytkowników. W naszym przypadku poprawa komfortu pracy redaktorów i zmiany wewnętrzne w bazie, nie wpłynęły na interfejs czy na system wyszukiwawczy. Pamiętając jednak o użytkownikach końcowych w 2014 r. wprowadziliśmy linkowanie z rekordów do istniejących w internecie tekstów w wersji elektronicznej. Dodawanie linków dotyczy nie tylko bieżącej bibliografii, lecz również rekordów z poprzednich lat. Celem było wyposażenie BEP w mechanizmy wyszukiwawcze umożliwiające dotarcie również do tekstów. Dzięki temu po wyszukaniu rekordów na interesujący temat, w wielu przypadkach użytkownik otrzymuje z BEP bezpośredni dostęp do tekstu lub chociaż do jego abstraktu, przenosząc się na odpowiednią stronę czasopisma bądź wydawcy, do repozytorium czy innych baz tekstów bądź abstraktów.

Słownikowe perturbacje

Praca nad bazą bibliograficzną wymaga posługiwania się określonym językiem informacyjno-wyszukiwawczym, np. na podstawie ustrukturyzowanego słownika słów kluczowych. W przypadku etnologii i antropologii kulturowej należących do nauk humanistycznych i społecznych, jest to sprawa problematyczna. Zbiór słów kluczowych,

jakimi operuje zespół ODiE opracowujący BEP, odzwierciedla m.in. problemy wielości podejść metodologicznych, zmiany znaczeń pojęć, zjawisko zapożyczeń z różnych nauk. Zespół ODiE podjął już w latach 70. XX wieku próby uporania się z niekontrolowanym przyrostem słów kluczowych i indywidualnym, autorskim ich charakterem w słowniku. Realizowane były wówczas w ośrodku prace mające na celu opracowanie specjalistycznego tezausa etnografii i etnologii. Jak pisała Kopczyńska-Jaworska: *podjęto decyzję opracowania systemem odgórnym [...] potrzebnego w etnologii słownika słów kluczowych. Punktem wyjścia stała się analiza projektu tezausa etnograficzno-folklorystycznego przygotowanego przez niemiecką redakcję czasopisma Demos*³. Opracowano dwa słowniki słów kluczowych: pierwszy dotyczył tak zwanej kultury materialnej (formy gospodarki i technologii oraz podstawy bytu), zaś drugi związany był z kulturą społeczną i symboliczną (organizacja społeczna, obrzędowość, światopogląd, wiedza i twórczość). Prace, w efekcie których powstałe słowniki objęły całokształt zagadnień będących przedmiotem zainteresowań etnologii, zakończono w 1993 r. Powstał wtedy słownik, którego zadaniem była pomoc przy indeksowaniu i wyszukiwaniu dokumentów. Miał on charakter bardziej pragmatyczny niż normalizacyjny. Stanowił modyfikowalny zbiór otwarty, uzupełniany w razie potrzeby. Na bazie tych tezaurusów powstał słownik słów kluczowych wykorzystywany jeszcze w internetowej Bibliografii Etnografii Polskiej, który dotąd jest traktowany jako pomocniczy, ale uzupełniany o kolejne słowa.

Podczas tworzenia opisów bibliograficznych zespół ODiE pracował przez dłuższy czas przy dobieraniu odpowiednich słów kluczowych w myśl zasady „podażania za autorem”. Inaczej rzecz ujmując, bazując na otwartości słownika, wprowadzano do niego słowa niekiedy swoiste i charakterystyczne wyłącznie dla języka, jakim posługuje się dany autor, nierzadko bywały to też neologizmy naukowe. Takie podejście skutkowało znacznym rozrostem zbioru słów kluczowych, które często były wariacjami autorskimi na temat funkcjonujących w obiegu pojęć czy kategorii naukowych. W efekcie, przekładając to na pracę nad BEP i potem jej użytkowanie, wyszukiwanie poszczególnych pozycji oraz ich wzajemne powiązanie było utrudnione, właśnie ze względu na tak specjalne i pojedyncze słowa kluczowe. Dlatego też korzystając ze zmiany programu na Expertus BEP, zespół redakcyjny rozpoczął systematyczną pracę nad uproszczeniem i ograniczeniem słownika słów kluczowych. Praca ta polega przede wszystkim na porządkowaniu istniejącego słownika i samoograniczeniu się przez redaktorki w doborze słów kluczowych na etapie analizy merytorycznej tekstów i tworzenia metadanych. Program Expertus BEP nadal bowiem umożliwia wprowadzanie nowych słów, nieobecnych w dotychczasowym indeksie. Jednocześnie zespół ośrodka jest świadomy, że takie podejście może skutkować pominięciem propozycji autorskich, które znajdują się np. w abstraktach, stąd relatywnie dłuższy czas zajmuje obecnie analiza merytoryczna słowa kluczowego przed podjęciem decyzji o wpisaniu go bądź nie.

³ KOPCZYŃSKA-JAWORSKA, B. Dokumentacja i informacja w naukach etnologicznych w Polsce. *Lud* 1995, t. 78, s. 113–126.

Dydaktyka w oparciu o bazę

Baza bibliograficzna jest dla dydaktyka niezwykle pomocnym narzędziem. Dzięki niej można łatwo zebrać informacje na temat niezbędnej literatury i przekazać je studentom, szybko wyszukać literaturę dotyczącą nowo pojawiających się zagadnień czy pokazać studentom szeroki zakres zainteresowań i prac badawczych, jakie prowadzą przedstawiciele dyscypliny, w naszym przypadku etnologii.

Okazuje się jednak, że największym problemem dla studentów jest obsługa takiego narzędzia jak wyszukiwarka w bazie czy katalogu online. Obecni studenci, tzw. cyfrowi tubylcy, otoczeni są w życiu codziennym komputerami, gadżetami technologicznymi, światem wirtualnym oraz internetem. Ich obsługę przyswoili już jako dzieci w dużej mierze w sposób intuicyjny, nie musieli się w to wdrażać, poznawać od podstaw. Weszli w gotową i nastawioną na użytkownika zaawansowaną technologię, nie przyglądając się jej rozwojowi, co było udziałem ich rodziców. W efekcie młodzież wyrosła w środowisku Google, który jako spersonalizowana wyszukiwarka podaje podobno najbardziej trafne wyniki (jest to bowiem dyskusyjne, mając na uwadze syndrom bańki komunikacyjnej czy informacyjnej). Działa tu mechanizm pozycjonowania po wpisaniu jakkolwiek zbliżonego do wyszukiwanego problemu, hasła czy słowa. Praca z takim narzędziem sprawia, że BEP wydaje się studentom złożony i skomplikowany. Problem pojawia się już podczas wyboru słowa kluczowego, które najlepiej oddawałoby zagadnienie, na temat którego muszą wyszukać literaturę. Problematyczna staje się również „wielość okienek”, czyli dokonanie wyboru odpowiedniej kategorii do wpisania słowa. Przyzwyczajeni do jednookienkowej wyszukiwarki Google (pytanie retoryczne: ilu z nich korzysta z opcji wyszukiwania zaawansowanego, dostępnej także w Google?) wpisują nazwisko autora w pole tytuł czy odwrotnie. Niezrozumiała jest dla nich również opcja wyszukiwania krzyżowego. Wiąże się to z przekonaniem, że nie ma sensu zawężać wyników, ponieważ pierwszy podany rekord jest najważniejszy, tj. najtrafniejszy.

Stąd też warto poddać pod rozważenie możliwość wprowadzenia w przyszłości swoistego „pozycjonowania” zapisów bibliograficznych w oparciu o metodę powiązania np. z indeksem cytowań. Ta propozycja rodzi jednak pytanie, czy jest potrzebna modyfikacja w przypadku tak specjalistycznej bazy bibliograficznej jaką jest BEP, mimo że obejmuje ona również informacje nie tylko stricte antropologiczne czy etnologiczne. Wątpliwości budzi również miarodajność indeksu cytowań jako narzędzia pozycjonującego. Należy jednak pamiętać, że BEP jest tworzona głównie po to, by z niej efektywnie korzystać. Dlatego modyfikacja z uwzględnieniem potrzeb nowych użytkowników należących do pokolenia, dla którego internet i świat wirtualny to rzeczywistości zastana, staje się jednym z wyzwania stojących przed zespołem ODiE.

Mimo różnic kulturowych kodów i wynikających stąd paradoksów, udaje się wytłumaczyć studentom obsługę bazy. Najważniejszy, naszym zdaniem, problem pojawia się przy prawidłowym odczytaniu noty bibliograficznej przez młodych ludzi. Nieważne z jakiej bazy danych korzystają, w jakim formacie jest wyświetlana – nie mają umiejętności zinterpretowania informacji zakodowanej w nocie. Autor i tytuł są najbardziej zrozumiałe, lecz problematyczne jest rozszyfrowanie pozostałych metadanych i ich układu. Każdy

skrót jest wyzwaniem, kłopotliwe jest nawet odróżnienie czasopisma od publikacji zbiorowej. Młodzi użytkownicy żywią przekonanie, że po wpisaniu słowa i wybraniu danej noty powinni mieć od razu dostęp do tekstu. W przypadku BEP, gdzie z części pozycji prowadzą linku do pełnych treści publikacji, sprawa ta jest względnie prosta. Wyzwaniem jest konieczność „pójścia za notą do tekstu”. Studenci stawiają wówczas pytania: *Co mam z tym zrobić? Gdzie mam to znaleźć?* Dziwią się, że nie dotarli od razu do poszukiwanej informacji, czyli do tekstu, a „tylko” do informacji o tym, czego szukają i gdzie powinni się kierować dalej (np. do biblioteki, kolejnych baz z tekstami), by w końcu sięgnąć do materializacji wyniku, tzn. do publikacji.

W radzeniu sobie z tą sytuacją pomocna okazała się *metafora linku*, dzięki której można wytłumaczyć studentom, że nota bibliograficzna, to jakby link do artykułu w czasopiśmie czy książce bądź do książki, w której jest zawarta poszukiwana informacja. Wtedy staje się zrozumiałe, że z rekordem/notą/zapisem należy udać się np. do biblioteki lub usiąść przed kolejną, wyspecjalizowaną wyszukiwarką naukową tekstów. Dzięki takiemu wytłumaczeniu nota bibliograficzna czyli zestaw metadanych, przestają być w oczach młodych niepotrzebnym zestawem niezrozumiałych słów i znaków, a kluczem otwierającym zasób tekstów, istniejących fizycznie lub/i wirtualnie.

Co dalej i po co?

Wraz z upływem czasu pojawiają się kolejne kwestie wymagające rozstrzygnięcia. Pierwszym pytaniem, ze swej istoty najważniejszym, jest pytanie o sensowność dalszego uzupełniania i rozwijania tak wąskiej i specjalistycznej bazy bibliograficznej jak BEP, w sytuacji być może docelowego powstania jednego systemu bibliografii internetowej, gromadzącego pozycje z różnych dziedzin nauki polskiej. Mowa tu o Polskiej Bibliografii Naukowej, będącej portalem Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Jeśli jednak odpowiedź na pytanie pierwsze byłaby twierdząca, tzn. że małe bazy specjalistyczne mimo wszystko mają sens. Drugą kwestią jest modyfikacja bazy czy dodanie możliwości poprawiających działanie BEP z punktu widzenia użytkownika. W toku namysłu nad tym zagadnieniem, pojawia się m.in. idea utworzenia indywidualnych kont dla użytkowników, na których mogliby „zapamiętywać” czy „odkładać” wcześniejsze wyszukiwania, tworzyć własne, prywatne wykazy bibliograficzne, związane z ich indywidualnymi zainteresowaniami naukowymi. Jest to rozwiązanie oferowane już przez elektroniczne katalogi bibliotek naukowych. Innym pomysłem byłoby wprowadzenie powiadomień o nowych pozycjach w bazie z interesującego użytkownika zakresu. Pojawia się również propozycja włączenia BEP w mechanizm podwyższania wartości cytowań oraz – przy okazji – wprowadzenia możliwości udostępniania przez użytkowników własnych publikacji. Przypominałoby to bazy typu *akademia.edu*, lecz lepiej ustrukturyzowane. Wiązałoby się to jednak z ogromną przebudową systemową i rodziłoby wiele trudności.

Najłatwiejszą pod względem technicznym zmianą, która mogłaby poprawić użytkowanie bazy, jest wprowadzenie korekt w zestawie dziedzin, poprzez dostosowanie ich do

współczesnego obrazu antropologii z jej nowymi podziałami i polami zainteresowań. Przykładem dziedziny, której np. brak na tej liście jest „antropologia miasta”. Weryfikacja dotychczasowego zestawu umożliwiłaby łatwiejsze wyszukiwanie pozycji bibliograficznych, odpowiadających współczesnym zainteresowaniom badawczym nie tylko poprzez słowa kluczowe, ale także poprzez szerszą kategorię, jaką są dziedziny. Ich potencjał wyszukiwawczy nie jest w pełni wykorzystany.

Należałoby przemyśleć kwestię sposobu wyszukiwania pod kątem wspomnianego już wcześniej schematu, który w zasadzie wszyscy obecnie wykorzystujemy, a przyzwyczyli nas do niego wyszukiwarki internetowe. Sposób ten polega na intuicyjnym poszukiwaniu informacji. Wyszukiwarki internetowe mają algorytmy, które „uczą się”, zaś schemat bazy bibliograficznej „nie uczy się sam” na podstawie wyników wyszukiwania. Jeśli użytkownik sam nie wprowadzi za każdym razem wyrażenia wyszukiwawczego lub nie skorzysta z gotowych, proponowanych mu indeksów, nie otrzyma listy wyników. Być może wprowadzenie takiego instrumentu jak tagowanie uelastyczyłoby bazę.

Zakończenie

Bibliografia Etnografii Polskiej w ciągu swojego dziesięciolecia od czasu upublicznienia w internecie przeszła dwie poważne zmiany: zmianę oprogramowania oraz poprawę funkcjonalności, które zbliżono do wyszukiwarki tekstów. Rozwój BEP zależy w równej mierze od możliwości technologicznych, jak i od rozwoju ogólnej kultury cyfrowej, komunikacyjnej i naukowawczej. Niewykluczone zatem, że w przyszłości BEP ulegnie kolejnym transformacjom, mając na uwadze wygodę użytkownika bazy i zachowanie najwyższego poziomu wiarygodności informacji.

Bibliografia:

1. KOPCZYŃSKA-JAWORSKA, B. Dokumentacja i informacja w naukach etnologicznych w Polsce. *Lud* 1995, t. 78, s. 113–126. ISSN 0076-1435.
2. KOPCZYŃSKA-JAWORSKA, B. „Pracować nie tylko dla podłego zysku i marnej chwały”. Odpowiedzi na pytania Zbigniewa Jasiewicza. *Lud* 2005, t. 89, s. 295–312. ISSN 0076-1435.
3. *Bibliografia Etnografii Polskiej* [online]. [Dostęp 14.10.2017]. Dostępny w: <http://www.serwer1444182.home.pl/>.

KUŹMA, I. B., DEREDAS, A., PIOTROWSKA, A., WILBIK, M. Bibliografia Etnografii Polskiej (BEP) jako narzędzie pomocne w informacji naukowej i dydaktyce. W: Sójkowska, I., Derfert Wolf, L. (red.). *Bibliograficzne bazy danych: perspektywy i problemy rozwoju. III Konferencja Naukowa Konsorcjum BazTech, Kraków, 26-27 czerwca 2017* [online]. Stowarzyszenie EBIB, 2017. [Dostęp 20.11.2017]. Materiały Konferencyjne EBIB, nr 25. ISBN 978-83-63458-08-9. Dostępny w: http://open.ebib.pl/ojs/index.php/Mat_konf/article/view/592.